Witwicki Stan

TRAKTAT

COMPENDIOSE

ZEBRANY,

z Woley I.K. Mśći

JANA III.

Principis Orthodoxi,

O Doczeſney

OYCA SWIĘTEGO,

Y

Biſkupow władzy?

Roku Páńſkiego, 1693.

W WARSZAVIE,

w Durk: Collegij Scholarum Piarum.

PROOEMIUM.

IAko W. K. Mość ilekolwiek Krolewſkie, y woienne zabáwy pozwolą Sapientiam ſæculorum exquiris; ták gdy mię záſzło roſkazánie iego, ábym compendiosè zebráł fundámenta doczeſney in temporalibus Oyca S. y Biſkupow zwierzchnośći, ochotnie pełnię; y lubo miáłkość śił moich przyznaię: wiem iednák, że czyniąc wolą Dobrodźieia mego, gloria obſequij przy mnie zoſtáć może.

PARAGRAF I.

Okázya pytania ſię otey zwierzchnośći y władzy in temporalibus Duchownego Stanu.

NIe darmo Duch Boży powiedźiał, *oportet fieri hæreſes*, nie dla tego, áby ſię Bogu miáły podobáć, bo te ſą zaćiągi porty piekielney, ktoremi chce woiowáć Kośćioł Chryſtuſow Rzymski Kátolicki; ále dla tego ſą potrzebne, że w zniecaią queſtie, kłádą potwarzy, naſtępuią hardo, y ták pobudzaią prawowiernych Kátolikow, że biorą *ſcutū fidei, & arma lucis*, ná zwoiowánie tych piekielnych hufcow, ktore iáko ćień, przed słońcem prawdy y Spráwiedliwośći pierzcháią. Ná tęż Imprezę piekło wzbudźiło przed kilkąſet lat Pelagiſzouw, á

przed ſtẽ kilkądźieśiąt kalwina,ktorzy poczęli zádawáć głowieKośćiołá S. Sukceſſorowi Piotra, y drugim Biskupom tákże Sukceſſorom Apoſtolskim ; że zwierzchność in temporalibus, to ieſt w doczeſności, nie należyDuchowieńſtwu, bo iey Apoſtołowie nie mieli : bo Chryſtus dwie wyráźne Iuriſdikcye we dwuch Stánách, nie w iednym pokázał. Oddayćie Ceſarzowi co ieſt Ceſarskiego, á Bogu co ieſt Boskiego. Záczym iáko Piotr ná ten czás w rządy śię nie mięſzał Ceſarskie; y owſzem Chryſtus Ceſarzowi zá śiebie, y zá Piotra tribut zapłaćić kázał, toć conſequentia ieſt, że doczeſna władza, ktorá Ceſárzom y Krolom náleży, do Duchowieńſtwá nie należy, y ieſt oczywiſtą vſurpacyą, gdy ią ſobie Duchowni

przywłáſzczaią, ták dálece, że pomienioni Heretycy, nie tylko żadney władzy nieprzyznaią Duchownym,ále ieſzcze chcą, żeby świeckiey władzy było poddáneDuchowieńſtwo, zapomniawſzy, że y w ſtárym Teſtamenćie przyznano Imperium ArcykápłanowiDeut: 17 choćiaſz tam to Kapłáńſtwo było tylko ćieniem teraźnieyſzego. *Si quis ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis Imperio ex decreto iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael.* Ták to garłem pachneło być ták pyſznym,iáko teraz Heretycy, co Kápłáńskiego słucháć niechcą Imperium, ále my podzmy daley.

PARAGRAF II.

Ze dwie włádzy ſą ná świećie, y iáko włádza Swiecka náleży do Duchowney.

PRzed dwunaſtąſet lat pięknie exemplificuie tę náukę Gregorius Nazianzenus, mowiąc ták: że w człowieku ſą dwie włádzy; iedna ſię w duſzy znáyduie, druga w ćiele. Duſza ma rządy ſwoie nád operatiami rozumu, diskurſow, pamięći, y rządźi *ſpeciebus intellectualibus*. Ciało ma ſwoie zmysły, liczy ich pięć, ma ſwoie operatie, y oſobną iuriſdikcyą, ale że duſza y ćiáło iednego Człowieká conſtituunt, ktoremu poććiwie trzeba żyć według prawa, trzeba mieć fortunę doczeſną, á nie ſtráćić przy niey wieczney ſzczęśliwośći, poniewaz

ta ieſt oſtátnim końcem káżdego człowieká. Záczym przed upadkiem Adama w tym byłá iuſtitia originalis człowieka, że Kroluiące zmysłom y operatiom ſwoim ćiáło, iáko ſię zowie homo inferior, był ſubordynowany pod dyrekcyą duſze, y ták byłá duſze z ćiáłem harmonia utemperowaná, że zgodnie bez targania ſię, y wypowiedania posłuſzeńſtwa, ćiało podlegało duſzy, ktorym ſvaviter kierowała. Po pierworodnym zaś grzechu, *pæna peccati*, *fomes peccati concupiſcentia* w człowieku zoſtałá, że ćiáło duſzy niechce bydz posłuſzne, y ták duſzy wypowiada obedientiam, iáko Heretycy wypowiádaią Duchowieńſtwu. Applikuie to wſzytko ten wielki Doktor do Kośćioła Chryſtuſo-

ſtuſowego, mowiąc: że iáko ſtan Duchowny y świecki conſtituunt Kroleſtwo Niebieskie, to ieſt Kośćioł woiuiący ná źiemi, ták ſtā Duchowny ieſt iáko duſza, świecki iáko ćiáło, á iáko duſza niewdaie ſię w rządy ćiáłá, poki ćiáło czyni powinność ſwoię, y niezchodźi z drogi, ktorá prowádźi do conſerwátiey zdrowiá, y owſzem taſz duſza pomága ćiáłu zdrową radą do żyćiá, pićia, y iedzeniá, y do wygod wſzelakich; y kiedy widźi duſza, że to ćiáło, álbo piiáńſtwem ſię roſpycha, álbo námiętnośćiámi unośi, ná zgubę wlaſną godźi, to ná ten czás duſza bierze ſię do zwierzchnośći ſwoiey, ktorą má nád ćiáłem, pokázuie złe conſequentie, rozkázuie nogom, áby tam nie chodźiły, rozkazuie oczom, áby tam

nie pátrzały, rozkázuie uſzom, áby niesłyſzały, pokázuie zgubę zdrowiá; y zbawieniá, do ktorego y ćiáło należy, y z tą nádźieią w proch ſię rozſypuie, że powſtanie y będźie uwielbione, *caro mea requieſcet in ſpe.* Tak ſię ma władza Duchowna do władzy doczeſney, dopomaga Monárchom, Krolom, do wſzytkiego dobrego, á prawie im w tym służy, prośi Bogá za Krolow, ná ſpowiedźiách y kázaniách wiedźie poddanych do posłuſzeńſtwá Monárchom náleżytego, dzwiga Monarchow, nie tylko modlitwámi, ále y ſukcurſámi, zdrową rádą, miłośćią Oycowską; y gdy by świecká zwierzchność miáłá w głowie koronowáney, álbo w rękách woyskowych ludźi; álbo w pierśiách populi, albo w

no-

nogach poddáństwa deviare, przeciwko zdrowiu politycznemu, ná ten czás wie to do ſiebie ſtán Duchowny prawo ſwoie, że Chryſtus do Duchowieństwa mowił, iáko mię Oćiec posłał? ták y ia posyłam was. A Oćiec Niebieski iáko posłał Syna? prawda przedwieczna świádczy; *data mihi eſt omnis poteſtas in Cælo & in terra*, iezeli omnis, to nie tylko Kápłáńská, ále y Krolewská, iáko mu dáie to świádectwo Dawid, że według porządku Melchiſedecha był Kápłánem; á Melchiſedech był oráz y Krolem. Z tą tedy mocą posłány ieſt Piotr *Princeps Apoſtolorum, & centrum vnitatis, apex ſummitatis Eccleſ:* posłani ſą Apoſtołowie *Principes Sacerdotum*; z iáką mocą był posłány Syn Bozy. Zaſtał w

práw-

prawdźie Chryſtus Ceſarzow y Krolow ná świećie, nie znosił ich, y owſzem kázáł im bydz posłuſzny, bo wiedźiáł, że dla dobrych rządow y ſpokoynego żyćiá, Narody obierały ſobie Monarchow, y tę zwierzchność z náturalną wolnośćią ſobie wziąwſzy, włożyły ná nich, áby nimi dobrze rządźili, y Bog tę włádzą od Narodow Krolom daną approbuie, y Krolom Ducha ſwoiego daie, udźiela im roſtropnośći, ták iednak, żeby tego dobrze zażywali, wdźięcznemi byli Bogu, y Narodom; y ták zawſze ta práwdźiwa nauká byłá, że Krolowie lubo od narodow poſtanowieni *regnánt per DEVM*; *per me Reges regnant*, Duchowieńſtwo záś, *regnat pro Deo*, bo *nemo ſibi honorē ſumit*, ále kogo Bog *aſſumit*, ták iá-
ko

ko Oćiec Chryſtuſa, iáko Chryſtus *Vicarium ſuum & ſucceſſores Apoſtolorum.*

Nie może tedy nikt rzec, że Chryſtus Kroleſtwa ſwego, ktore miáł, udźielił Monarchom doczeſnym, bo by ná ten czás, kiedy uczynił Piotrá in ſpiritualibus, tego co zbawićiela tak zupełnym ſercem kochał, że *Scrutatori cordium* powiedźiáł: *Tu ſcis Domine quia Te amo.* W ten czas muśiáłby był Rzymskiego Ceſarza prześladowce wiáry, y członkow ſwoich Chrześćián uczynić Krolem in temporalibus, iákoby iedną ręką buduiąc Kośćioł, á drugą znoſząc, iáko tedy Piłatowi przyznáł Chryſtus, że był Krolem, táktez y tego nie táił, że Kroleſtwo iego nie było tego świátá, bo go Narody za Krola nie

obra

obráły, y kiedy chćiáły obráć ućiekáł, ále był Krolem z prawa tego, ktore mu dał Stworzyćiel nad ſtworzeniem; mowi daley Chryſtus: Nieboyćie ſię tych, co mogą zábić ćiáło, iákoby rzekł: tá boiáźń ktorą powinniśćie mieć przećiwko Monárchom, (bo nie dármo miecz noſzą) ieſt iákoby nie boiáźń, reſpektem tey boiáźni, ktorąśćie mieć powinni przećiwko tym, co duſze wáſze mogą posłáć w ogień gehenny; czym Chryſtus wyraża doczeſną, y Duchowną zwierzchność tę wyżſzą, y ſtraſznieyſzą, niżeli świecką, poniewáz Duchowná zwierzchność do końca oſtátniego, ktory ieſt zbawienie ludzkie, á záś doczeſna do ſzczęśliwośći doczeſney prowádźi, ktorá ieſt tılko drogą y ſrzodkiem do wieczney

czney ; záczym według wſzytkich Filozofow doczeſne rzeczy, ſą ſubordinowáne wiecznym. Tá záś zwierzchność Duchowná, ſnádno káżdy uważyć może, iák wielká ieſt, kiedy ſię iey ſámi Monárchowie poddaią, á náybárdźiey przy nápstępuiącey godźinie śmierći, przed nią berłá zkłádáią y korony, tám dopiero przyznaią, że im tego nie żál, kiedy ktory przez wiek żyćiá ſwego tey práwdźie ſię skłániał, y dáwał iey ráchunek ze wſzytkiey potęgi doczeſney. Ták tedy má ſię to rozumieć, że primário należy do Piotrá y Sukceſſorow iego Duchowná moc y władza, ktory ieſt głową, á dopiero ſecundário należy doczeſna zwierzchność, y to w ten czás, kiedy Monárchá doczeſny niechćiał vti, ále abuti władzy

ſwo-

ſwoiey, y chćiał iey zażyć *in deſtructionem temporalem & æternam* tych národow, ktorży dla dobrá ſwego poſpolitego dali tę władzą Monárchom, lubo *per electionem*, lubo, *per ſucceſsionem*.

PARAGRAF III.

W ſtarym Teſtamenćie niegodźiło ſię w rządy Duchowne Krolom w chodźić, Prorokom záś y Kápłanom godźiło ſię w dáwáć w rządy świeckie.

S*Ecundo Paralipomenon* Kiedy Ozyáſz Krol wdał ſię w rządy Kápłáńskie, zaráz náywyżſzy Biskup, nie tylko go z Kośćiołá rugowáł, ále zá ten że wyſtępek Bog go zkárał leprą. Arcykápłan oſądźił, żeby ſpuśćiwſzy

Syno-

Synowi Krolestwo, sam oddálony mięszkał od ludźi, *separatus est ad arbitrium Sacerdotis*, gdźie się pokażuie zaráz Iurisdykcya in Temporalibus Kápłáńská. Co S. Augustyn pisząc powiádá: że moc Duchowná sądźi swiecką, *propter lepram Spiritualem*, poniewáż Paweł S. mowi ima ad Corinth: *Cōtigisse Iudæis omnia in figura*. Drugi przykłád, kiedy Atalia złym prawem záśiadszy ná Krolestwie, Baalam Idololatrią fouit, zaraz Ioada Arcykapłan zawołał ná Rycerstwo, y setnikow, áby znośić Atalią, y posadźił ná Tronie Ioasá Krola, *& fecerūt cēturiones quæ præceperat eis Ioada Sacerdos*. Philo Zydowin pisze, *hæc est vita, hic exitus Regis Moyses Regis, legislatoris Pontificis Prophetæ*, toć y z tąd patet że Moy-

żeſz, iáko Arcykapłán y Prorok, był oraz Krołem, o ktorego Kroleſtwie piſząc Auguſtyn mowi: *Sedebat iudiciariâ ſublimitate ſolus, populo universo ſtante.* Heli Arcykápłan czterzdzieśći lat był Sędźią politycznym 1mo. Regum. Iudas, Ionatás, Ioannes, Machábei, áż do ſámego Heroda byli oráz Arcykápłánámi, y Xiążetámi, iáko świadczy Piſmo Boże, y Iozef Zydowin. Mowi Bog do Proroká, poſtánowię ćię nad Kroleſtwámi, Krolámi, y ludem. To ták Duchowna zwierzchność miewáłá oráz y polityczną; kiedy ſię záś ſwiecká zwierzchność w ſtárym Teſtámenćie w dawáłá w Duchowną powinność, záráz ſię iey nie nádáło, iáko ſię wzwyż námieniło w Ozyaſzu, w Ataliey, y w Saulu, ktory nie czekáiąc Proroká

roká, y desperuiąc o przyśćiu iego, oddáł ofiarę Bogu, y zá to go też Bog odrzućił, iáko pismo, y wyráźniey Samuela dekret świadczy, *abiecit te Dominus, Lib: Reg:. Interim* Prorocy y Kápłáni wdawáć się nie przestali w publiczne rządy, kiedy tego necessitas wyćiągáłá, iáko strofowali Dáwida o krzywdę Vriaszá, o generalny popis ludu cáłego, iáko Abhabá krolá y żonę iego Iezabel o kõfiskowánie winnice.

PARAGRAF IV.

Chrystus Pan Krolestwa świátowe approbowáł, ále iáko Sam był Krolem nád Krolmi, ták tego prá wá participowáł Vicario suo, y sukcessorom Apostolskim, non primario, nec ordinariè, ále secundario w pewnych okázyách.

CHryſtus Pan nie przyſzedł znośić práwá, ále adimplere, ieſzcze wypełnić, y te wſzytkie práwá Monárchow tákie, iákie mieli od narodow approbował. y gdyby ie chciáł był znośić, miáłby był pułki Anielskie, iáko ſą że mowi według Ewangeliey *Matt:* 20. áby ſię w te świeckie pánowánia, ktore narody poſtánowiły nie w dawáli Apoſtołowie, *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non ſic.* Ze iednák Chryſtus ſą, iáko był nie tylko prawdźiwym Krolem Narodow, ále y ſámych Krolow Krolem, tym práwē, ktore mu dał Oćiec Niebieski, przy Apoſtołach ſwoich, á primario przy Námieſtniku Pietrze zoſtáwił to Kroleſtwo, *non primo loco*, bo Duchowną władzą dał zá pierwſzą, ále tylko *ſecundo loco in caſum neceſſitatis.*

tatis. Racyá tego ieſt, że gdy by Monárchowie tę moc, ktorą wzięli od Narodow zá ápprobacyą Boską, obroćili ią przez złe rády ná ſwoię zgubę, y Narodow; Prowidencyá Boská nie byłáby doskonáłá, gdyby nie obmyśliłá lekárſtwá iákiego ná tę chorobę śmiertelną. Iáko tedy Monárchow duſze, y Narodow Chrześćiáńskich poddałá władzy Duchowney, ktorzy ráchunek dáią z rządow ſwoich politycznych, tak iáko prywátny z prywátnych poſtępkow, ták ieſzcze taż prowidencyá Boská dobrze przeyrzáwſzy, że gdyby świátowá władzá nie káiáłá ſię Duchowną náuką, nápomnieniem, y pogrożką Sądow Boskich, zamknięćiem przez klucze Piotrowe Niebá. Ná ten czás z práwem Kroleſtwá Chryſtuſowego odezwáł

zwał by się námiestnik iego, niepozwálaiąc gubić ná duszy, ná ćiele, y fortunách ludźi, od Oycá stworzonych, y od Syná iego krwią drogą odkupionych. Słusznie tedy szukáią Národy protekcyey u tego, ktory iest námiestnikiem Krolá nád Krolmi, ktory iest iedną głową zgromádzonego Kośćiołá z Duchowney, y świeckiey włádzy, iáko się to niżey przykłádami obiaśni. Do tego gdy się Monárcha zwáśni, iedęn drugiemu krzywdę uczyni, do kogoż rekurs, ieżeli *non ad potestatem Regis Regum*, ktorá iest przy głowie Kośćiołá S. tę drogę pokázuie Chrystus mowiąc: ieżeli z grzeszy brát przećiwko tobie, weżmi drugiego bráta, żeby mu pokázáć krzywdę, á ieżeli nic nie wskoráſz, powiedz że Kośćiołowi,

Matth. 18.

a ie-

á ieżeli Kośćiołá nie usłuchá, miey go zá pogániná. Ták tę práwdę ex, ponebant Oycowie SS. że gdy się Monárchá z Monárchą powádźi, záżyć trzećiego do ugody mediatorá, iáko decretales świádczą, á iężeli mediátor nic niespráwi, ná ten czás *dic Ecclesiæ*, *Ecclesia* záś ma głowę, to tá sądźić będźie, á kto iey nieusłuchá, mieć go zá poganiná. Ták krolowie Angielscy z Francuskimi, iáko to Philippus cum Richardo, zdáli się in temporalibus na Sąd Pápieski, ták Hiszpáński Krol do tey że głowy rekurś swoy mieli o wschodnie, y záchodnie Indyie. Ná tym fundámenćie Constantinus, Theodozyus, Valentiniánus Cesárze do sądow Biskupich otworzyli drogę wszytkim, ktorzykolwiek nie byli kontenći Dekretami Ce-
sarskie-

ſárskich Stároſtow alias Comitum, czytáć práwo tych Ceſarzow *titulo de Epiſcopali Iudicio*; nie mowiemy tu o ſpráwách tylko Duchownych, ále o wſzytkich doczeſnych. Czytáć dźiecie Węgierskie, iáko tám Pápieſz pod utratą práwa do Kroleſtwá Węgierskiego roskázuie *Andreæ Duci*, żeby ſzedł ná woynę z woyskiem, iáko mu przed śmierćią Oćiec roskázał y on roskázánie acceptowáł, á tym czáſem żeby przy bráćie iego Rodzonym Kroleſtwo zoſtáwáło.

PARAGRAF V.

Iáko tę naukę y przykłády ſtárego teſtámentu wyżey wſpomniáne acceptowali Monárchowie, y z twierdźili włáſną pobożnośćią.

KOnſtántin Wielki przyiąwſzy wiarą

wiárę Chrześćiáńską y náuczywszy się tego z niey, że iáko *Rex Regũ, & Dominus Dominantium* Bog, w stárym Testámenćie lubo sąm Krolow y Monárchow dáwał wybránemu narodowi, iednakże uważáiąc w nich słabość ludzką, ktorá w wysokiey fortunie często się znáyduie, dla tego: że námiętnośćiom pánuiącym nietylko się nie opponuią ci, co in Aulis Regum są, ále ieszcze rożnemi rácyámi tuczą, zdobią, y one sobie zá modelusz żyćiá właśnego częstokroć przybieráią, áby się y zwierzchnośći przypodobáć, y żądzom swoim cugli popuśćić mogli. Rzekł do káżdego z Prorokow y Kápłánow: *Ego constitui te super Regna & Reges*, ná coż? tylko áby ci, ktorzy inszego będąc wychowániá z Bogiem bárźiey się

zł ą

złączywszy, świátowymi nie uwodzili się respektámi, prawdę mogli mowić, y ták náywyższe, iáko y mnieysze zwierzchności ná drogę náprowádzáć dobrą. Ták y Przedwieczny syn tegoOycá, ktory przez Psálmistę dał mu tę obietnicę. *Postula à me & dábo tibi gentes hæreditatem tuam*, mowi ustámi Doktorá Národow, od Naywyższego począwszy Biskupá, *tu áutem ministerium tuum imple, insta importunè & opportunè, obsecra, increpa, in omni pátientia.* Tey się prawdy náuczywszyConstantyn Wielki, uznáiąc dobrodzieystwo Boskie, że ták wielu pánowáł narodom, wiedząc że *servire DÆO regnare est*, Przyznáł zwierzchnośćDuchowną prowádzącą człowieká do ostátniego końcá, swoię záś zwierzchność

prowá-

prowádzącą do ſzczęśliwośći doczeſney. Więc iáko doczeſność ſubordinatur wieczności, y ieſt tylko ſrzodkiem oſtátniego terminu, ták przyznáwſzy tę práwdę chćiáł ią rzeczą ſámą wykonáć, y świátu ná widok pokázáć, poddáł oſobę ſwoię Ceſárską powádze Kápłáńskiey, y ták wſzędźie ná woynie y w domu Biskupow z ſobą woźił, od nich rády záſiągáł, áby máximy y polityki iego były chrześćiáńskie, áby miał, ktoryby mu práwdę powiedźiáł authoritate Divinâ, iáko ſzeroce o tym Zozomenus, Euzebiuſz, y inni ſwiadczą, y w Nomocanonie ſwoimſwoim Balſámon *in Cōmentariјs Phoci*; Ze w przywileiu ktorym ceduie Rzymu Pápiezowi tenże Conſtántyn wielki, ma te słowa: *vt S. Petrus eſt Dei in terris vicarius*,

ita

ita Episcopi Successores Principis Apostolorum principalem in terra habeant potestatem, ampliùs, quàm nostræ gloriæ Imperatoria Maiestas, & sicut Imperatoria nostra potestas in terra honoratur, & colitur, ita etiam decernimus coli & honorari Sanctam Romanàm Ecclesiam, & plus quàm Imperium nostrum, terrenam Sedem S. Petri Coronam gloriâ affici & extolli, & *infra* piſze Rzymu uſtępuiąc, *quòd vbi est principale Sacerdotium & caput Christianæ Religionis datum à Rege Cælorum, non est æquum, vt terrenus Imperator illic habeat potestatem.* Z tych słow conſtat, iáko w Rzymie niechćiał mieć poteſtatem, ktorą przedtym miał, ále tylko temporalem, uſtąpił iey tedy, y kommunikował tęmu, ktory miał *primario*

spiri-

ſpiritualem. Ale odezwie ſię śmiáły iáki Neoteryk, y rzecze, że ten przywiley ná tey kárćie był nápiſány z iedney ſtrony, ná ktorey z drugiey napiſano Diploma Rzeczypoſpolitey Weneckiey Dominij Maris Adriatici. Snádno ſię ná to odpowiedźieć może. 1mo. Ze przez kilkáſet lat o tey donacyey Cōſtantyná nie wątpiły wſchodnie Páńſtwá, iáko ná mieniony Hyſtoryk świádczy. 2do. Æneas Biskup Paryski piſząc ták dawno przećiwko Grekom cytuie tę donácyą Tom: 2. pag. 3tia *Conſtantinus Imperator, pro Dei amore, & principis Apoſtolorum honore, ſuâ ſponte Romanæ Vrbis thronum reliquit dicens: non eſſe competens duos Imperatores in una ciuitate ſimul tractare commune Imperium, Byzantium adijt, Romanam ditionem*

Apo

Apostolicæ sedi subiugauit, nec nō maximam partem diversarum Provinciarum subiecit, ut apicem omnis principatûs, Romanus Papa super omnem Ecclesiam velut Iure Regio retineret; tęmu Biskupowi, y Kśiędze iego w tym punkćie nie contradykowali Grecy. Tenże Biskup pisze, że Fráncuskie Biblioteki pelne są tey donacyey Constantyná wielkiego. 3tio. Ná coz by był Constantyn wielki dał wszytkie swoie Cesarskie insignia, włożył ná Papieża Koronę, kápę, ramiennik Cesarski, co y Ierozolimskiemu Patryarsze potym uczynił, gdyby był mocy Cesarskiey secundario nie przyznał temu, ktory primario miał Spiritualem. Ná co koniá zá uzde trzymáł pod Papieżęm, co potym wszyscy Cesarze y Kro-

y Krolowie czynili aż *ad CAROLVM V. & FRANCISCVM Imum.* bo ſię też iuż potym niewidźieli Papieże z Monarchami. Sám Conſtantynopolitáński Ceſarz oſtatni czynił to we Florencyey Ian Paleolog, gdy zaś za fakcyą Phocyuſzową poczeli mieć w Carogrodźie Papieża zá wyklętego, śćiągaiąc ná niego klątwe *Concilij Nicæni rebelles Patriarchæ Conſtãtinopolitani*, tym ſamym rebellizántom, á iuż nie Pápieżowi oddawáli te honory Ceſarze wſchodni, ták dalece że Oſmã II. zábiwſzy Paleologa, uczyniwſzy ſię Ceſárzẽ Carogrodzkim, Pátryarchę tamecznego według dáwnych zwyczaiow w ſtroiu Ceſarskim to ieſt Biskupim, podle ſiebie ná tronie poſadźił, *Imperij cõmunionẽ* przyznał, potỹ go zprowadźił, ná koniá wſádźił.

wſádźił, y pierwszym Weyzerom przy koniu iść kázáł; iákoż tedy tey donacyey negare, ktorey skutki oczy wiſte; kiedy ieſzcze otymże Conſtantynie Zozomenus *Lib*: 1mo. piſze. *In civilibus cauſis Conſtantinus Imperator Epiſcoporum ſententiam ratam eſſe, & aliorum Iudicum Sententijs plus habere authoritatis, tanquam ab ipſo Imperatore prolatam, utq; Magiſtratus Civiles res ab Epiſcopis iudicatas exequerētur, militesq; eorum voluntati inſervirent.* 4to Gdyby władzy *in temporalibus* Oćiec S. był nie miáł, izáliſzbyſię Grekowie ná ten czás nie odezwali byli, kiedy Ociec S. kreował Monárchę Francuskiego *in Romanum Imperatorem*, izáliſzby nie zádawáli byli *falſitatem donationis Conſtantinianæ*, á przecie *ſiluerunt*

luerunt & nexu matrimoniali, ſzukáli przyiáźni *cũ novo Imperatore creato à Pontifice*. A *nouus Imperator confirmavit*, nie tylko co Konſtantyn Wielki był dał imo. Sylveſtro, ále y to wroćił, co Vandali, Gotti, Longobardi wydarli byli Pápieżowi, y długo nie tylko Spiritualibus ále & temporalibus armis bronili Pápieżowie. Grzegorz wielki, Leo, y inni, ktorych liſty dotąd ieſzcze ſą, gdźie roskáżuią Gubernatorom miáſt, áby fortyfikowáli y bronili ich od nieprzyiáćioł. Ieſt ieſzcze in Tomo Conciliorum fol: 600. in Collectione Veneta táki Kanon. *Nemo iudicet imam ſedẽ &c. neq; ab Auguſto, neq; ab omni Clero, neq; à Regibus, neq; à populo Iudex iudicabitur*. Ná tym Kánonie podpiſáli ſię 284. Biskupow, *Conſtanti-*
 nus

nus Augustus, Mater eius Helena; Actum 3tio Calendas Iunij, Domino Constantino Augusto Tertium, & Prisco Consule, in Thermis Traiani à Sylvestro Papa celebrat: Mikołay Papież przypominá ten Kánon Micháłowi Cesárzowi; że kiedy Konstantyn wielki te słowá podpisał, iż Pápież nie może bydz sądzony od Cesarzow, áni Krolow, bo *Iudex 1mus non Iudicatur*, toć przyznał że nád Cesárzami, y Krolámi iest Pápież iudex in temporalibus, ponieważ Cesarze y Krolowie nigdy nie byli tey opiniey, áby mogli Pápieżá in Spiritualibus Sądźić, ktory to Kánon zgádzá się z donácyą Konstántyná. 5to. Károl wielki Cesarz, iáko Historya Francuská świádczy, że *Sedis Apostolicæ hortatu, Episcoporum consultu & admonitio-*

nitione instructus, se ipsum corrigit, posteris suis dans exẽplum, że znioższy swoy dekret pierwszy, w ktorym chćiał, áby Xiężá ná woynę chodźili, *decrevit contrarium*. Nie zádáwał tedy Pápieżowi, że mię nie możesz *corrigere in politicis & temporalibus decretis*, ále przyznał, że iáko Koronę Cesárską wziął *ex iurisdictione & manibus Papalibus*, ták y Dekret swoy *hortatui & admonitioni Papali submisit*. To ták z twierdzámy przykłádámi Cesárskiemi Oycá S. potestatem in temporalibus, przydáwszy ieszcze to, co *Tom: 3tio pag.* 320. *Annales Metenses*, y Francuskie piszą o Mikołáiu Pápieżu. *deniq; post B. Gregorium usq; in præsens nullus Præsul in Romana Vrbe videtur æquiparandus, Regibus ac*

tyrannis imperavit, eisq; ac si Dominus orbis Terrarum authoritate præfuit. Religiosis ac mandata Domini obseruantibus humilis, blandus, pius, mansuetus, apparuit: Irreligiosis, & à recto tramite exorbitantibus terribilis, atq; austeritate plenus extitit. Z tąd patet zwierzchność Pápieska *etiam in temporalibus Regum.*

PARAGRAF VI.

Iáko zá przykłádem Konstántyná wielkiego, dowodámi stárego, y náuką nowego Testamentu, Cesárze y Monárchowie przyználi Pápieżom, y Biskupom zwierzchność in tẽporalibus nád osobámi y swoiemi národami, ktorym

panowali, ále tylko in caſu neceſſitatis?

NIe mowiemy tu nic de poteſtate Clauium, io ieſt o ſpowiedźiách Monárchow, y káżdego Chrześćianiná, lubo ná tych że ſpowiedźiách ſpráwuie ſię káżdy Monárchá, nie tylko z grzechow prywátnych, ále y z tych, ktore popełnił w rządách politycznych; dáiąc znich ráchunek Kápłánowi, ktory *pro tribunali conſcientiæ* ſiedźi, *& iudicat* tego, co ſam ná ſię skarży. Lubo y ztąd patet, że Spowiednik ieſt, *iudex etiam regiminis politici tẽporalis iuxtá Bullã Cænæ Dñi*, rozkázuie wroćić co niesłuſznie zawoiowáno, Zákázuie podátkow niesłuznych, y woien nieſpráwiedliwych; ále tu tylko o tym mowiemy że

my że

my, że Cesarze, y Monárchowie przyznáwszy, że Stán Duchowny w głowie Kośćiołá S. *& in principibus Ecclesiæ* ma moc od Chrystusá nád samymi Monárchami, kiedy tego necessitas potrzebuie, *Salus populorum, integritas Religionis.* Nie zprzećiwiáli się przez ták wiele wiekow, kiedy się Pápieże y Biskupi w dawáli w kontrowersie polityczne Krolow y národow poddanych Pánu. &c. iáko są pełne tego Historye. Euzebiusz pisze że Constantinus wielki powiedźiáł Biskupom, wy maćie moc sądźić mię, ále ia nie mam mocy posądzáć wás, niech was ten sądźi, ktory iest sam nad wami. Zasiádał w prawdźie in Cōcilijs, y Sędźiow swoich tam osádzáł, ále tylko ná to, áby przywodźili do exekućyey co concilium

postá-

postánowiło. Niewdáwáli się tedy w Iurisdikcyą duchowną, ále przećię chćiáł iádąc ná woynę Perską, áby z nim Biskupi nie tylko dla nabożeństwá, ále też dla rady iácháli. Iákżeby się był Ambroży S. publice odwáżył gromić Theodozyuszá? gdyby był widźiáł, że nie ma mocy super temporalibus Regum od Páná Bogá powierzoney in casu necessitatis. Iakoby był Pápież Zacharyasz wáżył się podpisáć Dekret privationis Regni przećiwko Hilderykowi Fráncuskiemu Krolowi? Iákoby był Pápież Stefan podpisowáł się ná to, żeby Pipino Krolestwo oddáć, y dom Karola wielkiego przy krolestwie záchowáć? gdy gdy by był nie miáł mocy in temporalibus. Iáko Leo Pápież Károlowi wielkiemu dáł by był Imperiū

occidentis? iáko Syn tego Károlá, Ludovicus pius, gdy ſię Grecki Ceſarz upominał u niego Ceſárſtwá zachodniego, skłádał ſię authoritate Pontificis, od ktorey miał Ceſárſtwo occidentis? iáko Theodoricus & Brunichilda Krolowie Fráncuſcy podpiſáli by ſię byli, że ſię ná Kroleſtwie Fráncuskim ták ſpráwowáć będą, iáko prawo chce mieć; dáiąc ná ſię w tym aſſekuracyą S. Gregorio pod utratą Kroleſtwá, gdy by byli nie przyznawali poteſtatem in temporalibus Papieżowi. Ná coż Philippus pulcher ná ſiebie y ná brátá u Klemenſa V. prośi o Ceſárſtwo zachodnie; czemu nie zadaie, że Ceſarſtwa ze Francyey do Niemiec, drugi Papież przenośić nie mogł; czemu nie zprzećiwiáli ſię Niemieckie Xiążętá, kiedy Gregorius

rius Pápież Elekcyą Cesarza redukowáł do siedmiu Xiążąt, do ktorey wszyscy należeli przedtym; bo wiedźieli, że gdy tego postulat sũma necessitas, Pápieżowie Regis Regum authoritate, ktorą maią secundario, non primario, mogą cõstituere & decernere in temporálibus. Wielu Cesarzow, wielu Krolow, Pápieżowie odsądźili koron, ták dálece: że iáko się niżey pokáże, sámi krolowie oddawali sie in clientelam Pápieżom, wydźieráiąc się z pretensyi Cesárzow, ktorzy wszytkie Krolow Korony chćieli mieć w dependencyey swoiey. Krolowie záś woleli przyznáć clientelam tego, ktory iest námiestnikiem Kroláá Krolow. Ták Angielskie, Hiszpáńskie, Sycylyiskie, Węgierskie Krolestwá, o czym ni

żey. Było dawne prawo, czy też zwyczay u Carogrodzkich Monárchow, że gdy Cesárz, álbo Cesarzowá raz weszli do cudzey winnice, álbo domu, iuż ten dom y winnicá Cesarzowi należał. Zażyłá tego prawá Eudoxiá Cesarzowa; iák że by się był ważył S. Chryzostom bronić exekucyey tego práwá, y w brew Cesárzowey resistere, gdy by był nie wiedźiał, że miał *potestatem in casu necessitatis etiam Maiestatibus* pokáżáć *iniquitatem legis*, ktorą Bog cudami ztwierdźił, y Syn tey Cesarzowey przyznał w pokornym swoim liśćie, ktorym po śmierći przeprásza S. Chryzostoma. Cesárz Phocas prawo nápisał, żeby się żádnemu żołnierzowi nie godźiło Mnichem zostáć, Summus Pótifex opponował się temu práwu

y przy-

y przywiodł do tego Cesárza, że ie z kássował. Gregorius Názyanzeński pisze sám o sobie, że z Cesarzem niechćiáł nigdy iádáć, áni cum magnatibus, ále ad concilium zawsze wchodźił, y stáwáł nie przełomány. W żywoćie S. Marćiná tę są słowá, *cum ad Imperatorē Maximū ferocis ingenij virum, & bellorum Ciuilium victoriâ elatum plures ex diversis partibus Episcopi convenissent, & fæda omnium circa Principem adulatio notaretur, seq; degeneri inconstantia Regiæ clientelæ Sacerdotalis dignitas subdidisset, in solo Martino Apostolica authoritas permanebat: nam & si pro aliquibus supplicandum* Regi *fuit, imperavit potiùs, quàm rogavit, & à conviuio Imperatoris frequenter rogatus abstinuit, dicens: se mē-*

sæ eius

ſæ ejus participem eſſe non poſſe, qui duos Imperatores, unum Regno, alterum vitâ expuliſſet. Tenże Marćin S. przy ſtoleCeſarskim w przod pił do Kápłaná ſwego, niżeli do Ceſárza, iáko piſze *Gregorius Papa in dialogo: Quod factum Imperator omnesq; qui tunc aderant ita admirati ſunt, ut hoc ipſum eis, in quo contempti erant placeret, & quòd nemo adulatorum Epiſcoporum feciſſet.* O Ceſarzowey zás ták piſze; *diuelli à Martini pedibus ſolo ſtrata non poterat, componitur Reginæ manibus apparatus menſæ, cibum quem ipſa coquerat apponit, miſcuit ipſa bibituro. Ambr: Epiſt:* 30. Do Wálentyniáná Ceſarza, *Certè ſi aliud ſtatuitur, Epiſcopi hoc æquo animo pati, & diſſimulare non poſſumus, licet tibi ad Eccleſiam convenire, ſed*

illic

illic non inuenies Sacerdotem, aut inuenies resistentem, quid enim honorificentiùs, quàm ut Imperator Filius Ecclesiæ dicatur, Imperator enim bonus intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est. Tenże *Epist.* 251. pisze te słowá: *si non audis amicũ petentem, audi Episcopum consulentem, conuenit te audire iubentem Domine eximie.* Pisze Teodoretus, że Cesarz Valens Hetmana Náywyższego posłáł do Bázylego Biskupá z komplementem, y z instancyą Cesárską w Ariańskiey sprawie; odpowiedźiał Biskup: *quod ad Imperatoris amicitiã pertinet eã cũ pietate iũctã magni æstimo, sed si eâ careat, perniciosã esse duco.* Odpowiedźiáł Hetman, nigdym tak śmiałego responsu Cesárzowi nie niosł: ná co Bazyliusz, to znáć żeś nigdy z Biskupem

skupem niegadał. *Chrysostomus homil: 5ta.* pisze. *Thronus Regius quanquam ob gemmas affixas admirandus, terrenus tamen est; Thronus verò Sacerdotalis, in cælis collocatus, DEVS ipsum Regale caput Sacerdotis manibus subiecit, nos erudiẽs: quod hic Princeps est illo maior, siquidem id quod minus est, accipit benedictionem ab eo quod est præstãtius.* Otto Biskup Trisingi bliski krewny Friderika Cesarza *Lib.* 4*to* obszernie wywodźi z pisma S, iáko Chrystus rzućiwszy Fundámenta Kośćiołá swoiego w głębokiey pokorze przy ućiskách y depressyach, potym iáko Oblubienicę włásną wynośić począł, *pro eo quòd fuisti depressa, ponam te in superbiam sæculorum*, y dáley dyszkuruiąc mowi: iáko Bog nie ma zá złe Krolom

lom y Monárchom, że im ták wielkie honory poddani oddaią, że ich Pánámi, Bogámi, Zbawićielámi, Náywyżſzemi zowią, choćiáſz ſam ieſt Bogiem, Pánem, Zbawićielē y Náywyżſzym; iákoż nie ma przyiąc, y ápprobowáć tego, kiedy ćiż Monarchowie Oblubienicę Chryſtuſową nad Korony wywyżſzaią, iey ſię unizáią *Reges erunt nutritij tui*, zdobią, karmią, kroleſtwa, Xięſtwa poddaią, Ieżeli tedy błąd ieſt ták wiele honorow, powagi, ſubmiſſiey pozwáláć Kośćiołowi Mátce powſzechney, toćby ieſzcze muśiał bydz więkſzy, ták wiele tribuere panuiącym, ktorych *poteſtas à libitu populi, non à DEO immediatè ut Eccleſia.* Konkluduie ten że autor, *propterea probatæ Sanctitatis viri inveniuntur Regalia habu-*

habuisse, & cum eis Regnum DEI acquisiuisse. His ergo, alijsq; modis probatur Constantinum Regalia iustè contulisse, & Ecclesiam iustè suscepisse. Ego enim ut de meo sensu loquar, assentior S. R. Ecclesiæ, quā supra firmam petram ædificatam nō dubito, & credenda quæ credit, & licitè possidenda quæ possidet credo.

PARAGRAF VII.

Iáko Krolestwá swoie y Xięstwá oddawáli Kośćiołowi Monárchowie y korony odbierali Krolewskie?

NOtandum to test, że Rzymiánie wygnawszy od siebie Osobę, y Fámilią Krolá Tarquiniusza, ták niechętni Imionom Krolewskim byli, że w kilkáset lát potym

tym, gdy Antoniuſz Iuliuſzowi Ceſarzowi z affektu y pochlebſtwa Korone ná głowę włożył Krolewską, podáł go zaraz ná tákie odium, że koniuracyą Brutus y Cáſſius ná znieſienie tey głowy uczynili, ná ktorey Koroná Krolewska byłá, y ták zginął náywiękſzy woiennik, náyłáskáwſzy zwyćiezcá, ták dálece: że ſobie Rzymiánie nie mogli wyperſwádowáć, żeby tám nie było tyrańſtwá, gdźie ieſt Kroleſtwo, dla tego Monárchow ſwoich poczeli zwáć Principes, *nomine Principis ſub Imperium accepit Auguſtus*; woleli ich zwáć Imperátores, wziąwſzy przezwisko od Náywyżſzych Hetmánow: náżywali ich od pierwſzego Cæſares żeby tylko tytułu Krolewskiego nie dali. Z tąd ze wſzytkich zachodnich

kráiow wyrugowány był tytuł krolewski, ále tylko zołnierskie, Imperatorum álbo Ducum zostáły tytuły. We cztery stá lat potym Heruli, Gothi, Vandáli, Longobardi ab oriente przynieśli tytułyKrolewskie ‘ ktore im inveterato erga Regna odio sámi dáwáli Rzymiánie. Te národy gdy prętko z swiátowego zeszły teatrum, y Krolewskie tytuły in occidente z nimi upadły; znowu iednák powstáły, y od nikogo nie są wskrzeszone, tylko od sámych Papieżow, kiedy Clodoueo przy nawroceniu do wiáry S. dany iest ten tytuł od Pápieżá z Koroną, ktorą cudem S. Ampullæ Niebo z twierdźiło. I z tąd to Krolowie Francuscy zowią się pierworodnemi Synámi między Krolami, lubo ten tytuł Synowski nośili Ce-

sarze

ſarze od Konſtantyna wielkiego począwſzy, ták dálece: że Apocryzarij albo ráczey Nuncyuszowie w Konſtantynopolu, gdy imięniem Pápieskim mowili do Ceſarzow, tych słow záżywáli: Oćiec twoy S. Ceſarzu tego od ćiebie żądá. Iáko tedy miedzy Ceſárzámi był primogenitus Imperatorū Konſtantyn wielki, ták między Krolami wſzytkimi Krol Fráncuski, ktoremu potym iuż in ſecunda ſtirpe przybyła koroná Ceſárská, kiedy Leo Papież odſądźiwſzy Ceſarſtwá záchodniego Leonem Iſauricum, dáł ie Károlowi wielkiemu Krolowi Francuskiemu. Brali potym Hiſzpáńſcy Krolowie Korony od Pápieżá, bráli Angielſcy, Duńſcy, Szwedzcy, Węgierſcy, Mitry Xiążętá Czeſcy. Dáł w prawdźie Kro-

lowi Polskiemu Otto Koronę, ale z konſenſem Papieża przy bytnośći Kárdynáłá de Latere, iáko Petrus Damiani świádczy. Wſzyſcy ci Krolowie y Monárchowie przyználi w tym Papieżom temporalia, kiedy z rąk ich bráli Korony, bo mieli przykłád w Ceſárzu, ktory Koronę Ceſárską z tych że rąk Pápieskich odbierá, drudzy záś Krolowie chociáż nie zrąk Pápieskich, z rąk iednák Arcybiskupow y Biskupow ná głowę ſwoię korony biorą, y Kośćiołowi przyſięgą ſię obowiezuią; ták gdy narody dáią Krolestwá per hæreditatem álbo per Electionem, Kośćioł S. kłádźie Korony per ſacras manus, pokázuiąc że do koron Krolewskich *extenditur manus Eccleſiæ & authoritas.* Co ſię tu piſze z Hyſtoryey

ryey ſię wzięło, ktorey nikt nie kõtradykuie. Nie dźiw tedy, że Krolowie z rąk Námieſtniká Chryſtuſowego biorą Korony, z twierdzáiąc konſens Narodow powágą Chryſtuſową, ktorá zoſtaie przy Námieſtniku iego; y dla tego kiedy Narody czáſem ná PP. ſwoich zwáśnione powſtáły, Krolowie recurrebant do Pápieskiey powagi pro correctione populi, o czym Francuskie y Angielskie świádczą Hiſtorye, populus też recurrebat do tychże Pápieżow, kiedy ſię im od pánuiących krzywda dźiáła; á ieżeli kiedykolwiek Krolow, álbo Ceſárzow nie dobrze pánuiących zkłádáli, bez kõſenſu iednák Pápieskiego, *& ſine præuio iudicio ejus*, rzadko to czynili; co widząc krolowie, ſámi ſię niektorzy oddawáli in patroci-

niú z Koronámi ſwymy álbo Nayświętſzey Pánnie, álbo SS. Bożym, ktorych námieſtnikoſtwo ieſt primario przy Papiezu, á potym przy Biskupách. Czytamy w Hiſtoryách Węgierskich, że gdy ſię S. Szczepan deklarowáł Náyświętſzą Pánnę Krolową Węgierską, oddał ſię Pápieżowi in clientelam, áby Krolestwo oddáne Bogá Rodźicy, bronił od Ceſarza, iáko rzecz iuż poświęconą; y dla tego piſze Grzegorz Pápież te słowá, do Sálomona Krolá Węgierskiego, *Regnum Hungariæ Romanæ Eccleſiæ eſt proprium, à B. Stephano Rege, DEI Genitrici & B. Petro cum omni iure & poteſtate oblatum & devotè traditum.* Konkluduie tenże Papież piſząc: *Notum tibi eſſe credimus, Regnũ Hungariæ, ſicut & alia Nobiliſſi-*

bilissima Regna in statu propriæ libertatis esse debere, & nulli Regi alterius Regni subijci, nisi Sacræ & vniuersali Matri Romanæ Ecclesiæ, quæ subiectos non habet vt servos, sed ut Filios suscipit vniversos. Baroniusz pisze, że Henryk wtory Krol Angielski te słowá *expressit ad Alexandrum III. Papam: Vestræ iurisdictionis est Regnum Angliæ quantum ad feudarij iuris obligationem, vobis duntaxat teneor & adstringor; patrimonium ergo B. Petri, Romanus pontifex spirituali gratia tueatur;* dla tego *teste Matthæo Parisie:* gdy *Vilhelmus nothus, parabat bellum in Angliam*, nie śmiał tam descendere, aż wprzod wziąwszy chorągiew od Pápieżá & licentiam. Ián Krol Angielski y Hiberniey zrzucony od poddanych

ſwoich, udáł ſię do Papieża, renovavit fidelitatis iuramentum, ſiedm ſet grzywien ſrebra zá Anglią, á trzy ſta zá Hybernią obtulit Innocencyuſzowi III. y ták go Papież oſadźił ná tronie dekretem ſwoim, y te słowá piſze do niego: *Ecce ſublimiùs & ſolidiùs obtines ipſa Regna, quàm hactenus obtinueris, cum iam Sacerdotale ſit Regnum & Sacerdotium Regale.* Henryk III. Krol Angielski przyznáie tákże że, Krolestwo Szotzkie Adryan Pápież ſub obligatione feudi pozwolił zawoiowáć. Grzegorz VII. piſze do PP. Chrześćiáńskich, że pozwolił Comiti de Roccio wyrzucáć Saracenow z Hiszpániey, y Krolem bydz Hiſzpańskim ſub feudo Papali, záczym áby ſię nie ważyli przeſzkádzáć pomienionemu Comiti. Reginaldus

naldus piſze te słowa : *Ego Petrus Aragoniæ Rex, cupiens principali poſt Deum B. Petri & Apoſtolicæ Sedis protectione muniri, tibi Summe Pontifex Innocenti, & per te Apoſtolicæ Sedi offero Regnum meum, illudq́; tibi, & tuis Succeſſoribus in perpetuum, Divini amoris intuitu conſtituo cenſuale, ut ego & ſucceſſores mei Apoſtolica authoritate ſint defenſi.* Przydaie ieſzcze, y to tē Krol, że wierzy mocno, iż Pápież ieſt Vicarius tego per quem Reges regnāt. Alphonſus Krol Portugálski bierze Przywiley od Innocentego III. ktory ieſt táki: *Sub noſtra protectione ſuſcipimus Regnum Portugaliæ & omnia loca, quæ eripueris de manibus Saracenorū, nec alij Principes Christiani poſſunt tibi hoc ius diſputare ab Anteceſſoribus noſtris*

avo tuo datum. Epist. 24. Krolestwo Alwerny w opressyách swoich udáło się do Kośćioła S. testatur Historia Aluerina: *Deficientib⁹ Regib⁹, magis à Comitibus infestata, quàm defessa, ad iustū & lene regimē Ecclesiæ iam longo tempore cōuersa est. Mariana Lib.* 6. I ták onych wiekow Litwa poddáwáłá się, Papieżowi y Duńczykowie, á Papież przyimowáł ich, y dáwáł im potestatem podbiiáć poganow; dáł tákże potestatem według Baroniusza Comiti Claromontano, áby podbił sobie Insulas fortunatas, y stáł się ich Krolem, y oddáwáł z nich homagium Romanæ Ecclesiæ. Andrzey Krol Węgierski pisze w te słowa ad Cardinalem Prænestinum, pokázuiąc, że Krolowie ktorzy się z Krolestwami swymi poddaią

daią Sedi Apoſtolicæ, nic ſobie nie uwłoczą, ále ieſzcze ozdoby dodaią: *in hac quidem obedientia nullius quantumcunq; potentis Imperium, nullius honor Regis minuitur, ſed ex hac, omnium poteſtas & libertas augetur, quia illi dignè præſunt populorum regimini, qui ſicut ipſi alios præcellere cupiunt, ſic Divinæ ſtudent excellentiæ famulari.* Komes Prowincyey Bertrandus, iáko ſwiádczy Baroniuſz, piſze: *pro remiſſione peccatorum meorum & Parentum meorum offero, concedo, dono omnem honorem meum Omnipotenti Deo, Sanctis Apoſtolis Petro & Paulo, & Domino meo Gregorio Papæ VII. & omnibus ſucceſſoribus ſuis, ita vt quidquid placuerit deinceps Domino Papæ de me, & toto honore meo, ſine ullo contradi-*

trádictio fiat. To tak wielkie Xięſtwo we Fráncyey ceſſerat Eccleſiæ. Ludwik XI. Krol Francuski dwá Grabſtwa Papieżowi należyte *reſtituit cum ſupremo iure.* Owo zgołá támtych wiekow iáko piſze Petrus Damiani, więcey Monárchowie niechcą przyznáć Ceſárzá Rzymskiego zá Páná, ubiegáli ſię do Papieżow, rozumieiąc, iż to był honor więkſzy w Oſobie Pápieżá poddáć ſię Bogu, ktory ieſt y nád ſamym Ceſárzem, niżeli od Ceſárzá z Koroną przyimowáć dependencyą świecką. Tá rácya wiele Krolow, ále y Węgierskiego do tego przywiodłá, co ſię piſało wyżey. Nie wſpominamy *Regna utriusq; Siciliæ* ktore Pápieżowie od Sárácenow uwolniwſzy, rożnym Monárchom dáwáli in feudum.

Nie

Nie wſpominámy tu Halitiæ ſeu Galatiæ Regnũ ná inſtancyą Królá Polskiego y Węgierskiego dane Kolomanowi Krola Węgierskie° Synowi. Nie wſpominámi Norwegiyskiego Krola, ktory ſię poddał S. Olawowi, y Kroleſtwo ſwoie uczynił feudum Kośćiołowi Nidrożyńskiemu. Niewſpominámy Regnũ Hieroſolymitánum, ktore było feudum Patryarchy tamecznego. To feudum Bullioneus Godefridus, gdy recuperavit to Kroleſtwo, oddawał, Xiążę Antyocheńskie Pátriarchæ Antiocheno, iáko piſze expreſsè do Pápieżá będąc przy tey ceremoniey Krol Ormiáński. Tak tedy gdy Pápieżowie ab Imperatore Iſauro Iconoclaſtá przenieśli Imperium Occidentis do Francuzow w Dom Saski, z Domu

Sáskiego pozwolili capacitatem Electionis innym Xiążętom Niemieckim, y iáko ſię rzekło, inſtituerunt Electorále Collegium, odſądźili Krolow Koron in caſibus extraordinarijs; obowięzywáli Krolow, iáko Conciliá teſtantur ſub privatione Regni. Toć ſię procz Heretykow nie znáydzie, ktoby miał nie przyznáć *in caſibus extraordinarijs poteſtatem Papæ ſupra temporalia Regum*, tylko to ingenioſi niektorzy wymyślaią Teologowie, że Pápież nie może ſądźić Krola żadnego, kiedy ieſt extra Concilium, y ták præſumunt ſobie *appellationē á Papá ad Concilium*, o ktorey appellacyey milczą, tylko ſię z nią w ten czás odzywaią, kiedy ſię czego poczynáią obawiáć *ab illa extraordinaria poteſtate*.

PA- VIII.

PARAGRAF VIII.

W ktorym ſię pokázuie, że etiã Patriarchæ & Epiſcopi mieli per indirectum poteſtatem in temporalibus & defacto maią?

CO ſię de ſupremo capite mowiło, to ſámo *per participátionem iuriſdictionis, & communionẽ characteris*, náleży do Pátryárchow y Biskupow; hoc præcuſtodito, że *ſummus juriſdictionis temporalis apex in ſummo capitè Eccleſiæ magis magisq; eluceſcit.* Więc ieſzczè tu godźi ſię namienić motiva, ktorymi rosła in temporalibus authoritas indirecta, to ieſt: że widząc Ceſarze, iáko Comites aliàs Præfecti provinciarum unośili ſię zá intereſſami y páſſyámi w rządách, y w

exakcy

exakcyach nieznośnych podatkow, w obćiążeniu ubogich ludźi; Miásta tedy y Prowincye ućiekáły śię do Biskupow, áby do Cesárzow Biskupi iezdźili, y Cesárskim uszom supliki ich tłumáczyli: nie lenili śię tey pracy, szczerym sercem podeymowali drogi, Cesarze dawáli im ochotne audiencye, ná ktorych nie tylko obćiążonego ludu imieniem, ale y Boskim do serc Cesárskich kołatali, strásznąSądow Boskich grożąc pámiątką. Więc Cesarze lubo woynámi zábawni, y inszemi myślámi roztargnieni pisali práwá, áby wolno było od Hrabiow onych do Biskupow appellowáć, ktorych ták wáżne miáły być dekreta, iáko sámych Cesarzow. Dáli do tego moc Biskupō, áby mieli inspekcye nád procderámi Komes-

sow

ſow ſwoich, iáko to świádczą edicta in corpore Iuris. Tráfiło ſię częſto że gdy inkurſye Nieprzyiáćielskie náſtąpiły, włádzą Duchowną Biskupi zágrżewali obywatelow do obrony Oyczyzny, prowadźili ich przećiwko nieprzyiáćielowi, bronili Miáſt y Fortec, czaſem też widząc wielką potęgę Nieprzyiáćielską, ubrawſzy ſię Pontificaliter błagali gniew pogáński, á bardźiey roskázywáli Nieprzyiáćiołom Imieniem Boskim. W tákowych okáżyách Bog práwie cudá czynił, kiedy owe bicze Boskie Attylowie, Totylowie, Albinowie, Perſcy Krolowie, Saraceńſcy wodzowie, Maieſtate Biskupow złomani czynili, co im Imieniem Boskim roskázywáli, iáko tego pełne ſą Hiſtorye. Z tąd tákie ſerce brały do Bi-

skupow narody, iákiego do sámych Monárchow prawie nie mieli Gdy záś osadzeni w Prowincyách Comites perpetuatis Mágistratibus ná Cesárzách wymogli, áby osobom y Fámiliom ich, owe Prowincye wieczną lennośćią pusczáli, ták dalece: że Prowincye ięczáły pod onymi Pánkámi; ná ten czás Biskupi uimowáli się nię tylko zá Cesárskimi interessámi, kiedy owi Vasalli niewdźięcznymi się stáwáli directis Dominis, ále y w ten czás, kiedy nowe y nieznosne podátki wkłádáli, maiąc rapaces Ministros, y przychodźiło do tego że do rąk Kápłáńskich ktore náznáczył Biskup podátki, odbieráno, y sprawiedliwie onymi szafowáno, y tym sposobem Biskupi frænabant prodigalitates Monárchow, rápácitates

tates Miniſtrorum; ile kiedy przed oſmiąſet lát *in Concilio Conſtantinopolitano octauo Imperator cum Cæſaribus Filijs*, podpiſáł ten Kánō: *Sciant pij Imperatores & Reges Epiſcopos eſſe ſibi æquales, ut poſſint & valeant corrigere, obiurgare, increpare Eccleſiæ Filios, etiam militiæ Duces*, y włożono záraz ná Biskupow anáthemá. *Si aliquis Epiſcopus inueniatur iſtius ruſticitatis, ut Miniſtris Regum cedat, ſuſpenſus eſto à Diuinis*, z kąd firmata authoritas Biskupow in temporalibus. Były czáſy, że gdy ná woynie ſzczęśliwie bronili Biskupi od nieprzyiaćiela Prowincyi, Ceſarze y Krolowie dáwáli im Miáſtá cum titulo Ducali. Przyſzło do tego, że gdy świeccy Vaſalli niedotrzymywáli wiáry PP. ſwoim, fundowáli ſię

li ſię Monárchowie ná cnoćie Biſkupow, ktorzy cælibes będąc, non ambiunt ſucceſſiones w domách ſwoich. I w tym doználi Ceſárze, że źle było Synow ſwoich w opiekę zlecáć świeckim ludźiom, bo ći Synow Ceſárskich y Krolewskich w Mnichow poſtrzygali, dawſzy im złe wychowánie, á ſámi thronos occupabant. Przyſzło do tego, że Ceſarz wolał pogániná Krolá Perskiego uczynić opiekunem, y lubo znalázł wiárę w poganinie, przecieſz gdy potym Ceſárzom zdáło ſię to remedium niebeſpieczne, woleli Biskupom pouſáć minorennitatem potomſtwa ſwoiego; y nie zawiedli ſię ná tym, czego pełne Hiſtorye od wſchodu aż do zachodu. Liberalitas Biskupow iáłmużny wielkie, *cura infirmorum & oppreſorum*

pressorum, *educatio*, Cesarskich Synow y Xiążęcych sprawowałá onym popularitatē; że nigdy Monárchowie niedoznali większego w Narodách posłuszeństwá, iáko kiedy było *Regale Sacerdotium*, *& Regnum Sacerdotale unitum*, y wrácáłá się nie iákim sposobē do Páństw *originalis illa iustitia*, gdźie była doskonáła harmonia *Regni Spiritualis cum Regno temporali*. Ieszcze y to nie máłá konsyderacya że, PP. bez potomstwá umieráiący, álbo postępki máiąc w podeizrzeniu potomstwá swe°, część iáką páństwá zapisowáli Duchownym, oddawáli *in vasallagiū Ecclesiæ*. Duchowni záś nie tylko obowięzywáli się prośić Boga zá Dobrodźieiow, ále ieszcze nieżałowáć chlebá porcyey sukcessorō ie°, gdyby przyszli ad egestatē

iáko to do dźiś dniá práktykuie ſię przy poświącaniu Kośćiołow fundowánych, gdźie dáie Biskup áſſekurácyą podobną Fundatori & Succeſſoribus. Podzmyż ad exempla tego, co ſię tu w tym Páragrafie námieniło.

PARAGRAF IX.

W ktorym ſię przykłády pokázuią iákimi ſpoſobámi przychodźili Biſkupi ad authoritatem in temporalibus, máiąc iey fundámentá od Bogá.

COnſtat z Hiſtoryey wſchodniego y záchodniego Páńſtwá, iáko S. Ambroży Biskup; pyſznego y fortuną nádętego ták uskromił Inwázorá Ceſárſtwá Maximum názwanego, że gdy ſię od niego

niego wroćił Wálentynian Ceſarz, z Mátką ſwoią przećiwko niemu wyiácháli, y przyználi, że Ceſarzowi Koronę ná głowie zátrzymáł, czym potwierdźił Maximus tyrannus, iáko y legitimus Ceſarz, że ſię słuſznie Ambroży mieſzáł *in temporalia Regum pro ſalute publica.* Temuż Biskupowi nie zádáł Teodozyuſz, iáko ſię teraz odzywáią Neoterycy *cum illo Davidico: Tibi ſoli peccaui*, mowiac. że Monárchowie tylko ſámemu Bogu z rządow ſwoich powinnı dáć ráchunek, nie władży Duchowney, bo ten Ceſárz nie tylko ſię ſpráwił z poſtępku ſwego Teſálonickiego, ále y pokutę publiczną przyiął od Ambrożego, ktory powiedźiáł: *Secutus es David errantem, ſequere pœnitentem.* Ná tegoż Biskupá gdy

ſię Ceſárzowá uráżoná groźiłá, nie tylko lud Medyoláński ſtánął przynim, ále y Zołnierze Ceſárſcy, zá co ich tanquam rebelles nie kárano. I z tey to okázyey urodźiłá ſię pſalmodia nocná, ktorą zowiemy Nocturnos, że ſię tym ſpiewániem báwił lud y ſtráż *excubans pro ſecuritate* Ambrożego. Podzmyż ad orientem, gdźie ná inſtáncyą Biskupá Antyocheńskiego, posłany był Chryzoſtom, ná ten czás ieſzcze Káznodźieiá do Ceſárzá wſchodniego y záchodniego Páńſtwá, ná ktorego interpozycyą retraktowáł Ceſárz dekret wywroceniá z gruntu Antyochiey, y potłuczęniá Statuey Ceſárskiey. Nie powiedźiáno tám Chryzoſtomowi, niech ſię twoy Biskup nie mięſzá w politikę Monárchow; iuſto iudicio

znieść chcących Miásto zuchwałe, á nie tylko wywroćić dla przykłádu drugim, ále y mieysce to z oráć, y pośiáć Solą gdźie stało. Iesżcze sam Cesarz pokazawszy pænitudinem Dekretu, przyiął od Chryzostomá naukę, że gdy się ná potym rozgniewa, to wprzod obiecádło Greckie powoli recytowáć będźie, niżeli z ust odpowiedź gniewliwą wypuśći; á gdy kogo ná śmierć osądźi, do czterdźiestu dni Dekretu się exekucya odwlecze. Przećiwko temu dekretowi gdy wykroczył był Fryderyk Cesarz Niemiecki, zá udaniem żony swoiey Krolowney Arágońskiey, kázał szyię uciąć Komessowi iednemu, ktorego żoná gdy przyniosłá gołymi rękami sztábę rozpaloną żelazá, dowodząc niewinnośći śćiętego

mężá ſwego: Tenże porywczy do gniewu Pan, żonę ſwoię nieuważnie w Medyolanie ſpalić kázał, o co Papież z Biskupámi ſądźił w Láteranie Ceſarzá, ná inſtancyą Krola Arágońskiego. Ale wracaiąc ſię do S. Chryzoſtomá, iáko powagą ſwoią ktorą miáł in temporalibus, zniosł nie słuſzne prawo, kiedy Eudoxyá Ceſárzową wźięlá byłá winnicę iedney ubogiey wdowie, ná fundámenćie tego práwa, ktore mieć chćiało: że gdy ſie prywatney winnice nogá Ceſárska dotknie, tym ſámym iuż Ceſarzowi należy. O Swiętym Cyryllu Synowcu Teofilá Sokrates piſze, że *Cyrillus in Sede Epiſcopali collocatus, Alexandriæ maiorem Principatum quàm Theophilus habuiſſet pariter ſibi aſſumpſit, etenim ex illo tempore Epiſcopus*

Ale-

Alexādrinus præter SacriCleriDominatum; rerum etiam Sæcularium Dominatum acquisiuit. Tenże Sokrates lubo niechętny Clero, piſze: *Episcopatus Romanus non aliter quàm Alexandrinus ad Sæcularem Principatū erat iam ante delapsus.* Toż przyznáł B. Proſper o Bonifacyuſzu y Celeſtynie Papieżu, że nie tylko *Apoſtolicis, ſed & Regijs utebatur edictis. Concilium Halcedonenſe* lubo *triſti exemplo*, przećież iednák pokázuie, iáko *Dioſcorus ſucceſſor Cyrilli abuſus eſt tyrānicè tam magna in temporalibus poteſtate*, to ią znáć miał wielką, *aliquorum vaſtata ſunt prædia, exciſione arborū perpetrata, aliorum domus deſtructæ ſunt, alij in exilium pulſi ſunt, alij mulctis vexati, quidam verò ab Alexan-*

4. ſæculo post Christū Acta.

xandrina Ciuitate, ſicut de propria eius poſſeſſione excluſi ſunt. Na tegoż Dyoskora skarżył ſie Zofroniuſz Podskarbi ſnádź Ceſárski ná tymże Concilium, wte słowa: *Dioſcorus arbitratus ſe ſuper omnia eſſe, neq; immortalia Decreta, neq; magnificas conceſſit exequi ſententias ſuam magis Prouinciam, quàm Imperatorum eſſe dicens*, Gdy tedy *Dioſcorus accuſabatur de abuſu temporalis poteſtatis*, toć rzecz nie wątpliwa, że iey miał uſum, iáko dáley ſwiádczy toż Concilium, że Ceſárskich chorągwi nie puśćił do Alexandryey, co mu też ganiono. Tenże Sokrates piſze, że przed Ceſárzem Teodozyuſzem skarżył ſie *Oreſtes locum tenens Imperatoris cōtra Cyrillum Alexandrinum*, że Dekretu

kretu

kretu Cesarskiego do exekucyey przywodźić nie pozwolił, ktory Dekret miał zá niesłuszny. ták sie rzecz ma. Orestes udał S. Cyrillum że ma kilka Tysięcy Parabolanow, iákoby to Bonifratelow co chorym służyli, á ludźie to byli rezolutni, y ná śmierć gotowi. Itē że miáł kilká tyśięcy klerykow Cōiugatos. itē że miał Mnichow y Zakonnikow kilkadźiesiąt tysięcy *in desertis Nitriæ & Thebaidis*, zaczym *Orestes metum incussit Imperatori*, z kąd dekret wyszedł, áby do pewney liczby redukowáno było ludźi, ále tego dekretu gdy S. Cyrillus nie dopuśćił exequi, interim Cesarza lepiey informował, y ták w konfuzyey Orestes został. Gregorius Nissenus wiele pisze de Gregorio

Thau-

Thaumaturgo, iáko był ſzczęśliwy w ſądách ludu ſwoiego; y z tąd przydaie, że poſpolſtwo gdy obiera Biskupow, nie ták ſie zapatruie ná to, żeby mogli wiárę rożſzerzać, iáko ná to, żeby byli odważnymi y umieli ich bronić. W przod tedy pietas Ceſarzow y Monarchow przypuśćiła Biskupow ąd commune quaſi Imperium, potym poteſtas iudiciorum ſæcularium od Ceſarzow dana, ktorey władzy Biskupi zażywali ná obronę ubogich ludźi ták żołnierskich, iáko y innych. Germanus Biskup Altyziodoreński wyprawił ſie do Angliey na pomoc contra Pelagianos, gdźie Ducem belli ſe profitetur, y ſpiewáiąc Alleluia zbił Nieprzyiáćiela. Swiádczy coævus author, że

Pau-

Paulus Samoſatenus Patriarcha Antiochenus, nie dla tego deiectus ex throno Patriarchali, że będąc Biskupem tractabat temporalia, miał żołnierzy, nie dał ſie nieprzyiaćiołom, rządźiłMiáſtem, y Prowincyey bronił, ále że ſie wprzod Xiążęćiem niż Biskupem piſał, pokazuiąc że więkſzá u niego byłá rzecz ſæcularis dignitas niż Epiſcopalis. Dla tego też laudatus był á Concilio Iákob Biskup Nizybiński, (iáko piſze Teodoretus) ktory ſie piſał wprzod Biskupem á potym Ducem, Xiążęćiem Nizybij, ktore Miáſto gdy Krol Perski obległ, odważnie go bronił od Nieprzyiaćiela; y ták wſchodnie Páńſtwá zowią go S. Biskupem y Cudotworcą, przytym Cap. 28.

tym

tym *fortem & inuictum Ducem.* Te są przykłady czwartego wieku po Chrystusie Panu, ktore wieki y sami heretycy przyznáią, że w nich zelus Religionis vigebat, y że po donacyey Konstantyna Wielkiego Rzymskiemu Kośćiołowi uczynioney nie było nád sto kilkádźiesiąt lat, gdźieby było zaraz reklamowano *potestati Spiritualium in temporalibus*, gdyby byli nie widźieli exemplum Konstántyna *recens & in vigore.* Roku 859. Carolus Calvus (iáko pisze Concilium Tulense) skarży się ná Ganeloná Arcybiskupá Senońskiego, że go chćiał z Tronu wyzuć, te słowa mowi: *Regni sublimitate supplantari, vel proici à*

nullo

nullo debuerã, saltẽ sine audientia & iudicio Episcoporum, quorum Ministerio in Regem sum consecratus, & qui throni Dei sunt dicti, in quibus Deus sedet, & per quos sua decernit iudicia, quorum paternis correptionibus & castigatoriis judiciys me subdere fui paratus, & in praesenti sum subditus. To rzekszy Krol, obráł Arćybiskupá Lugduńskiego, Turońskiego, Bituryckiego, Roáńskiego, żeby go sądźili cum Ganelone. Roku 925. Krol Francuski Carolus, szesnáśćie Arcybiskupow do siebie wezwáwszy, spráwił w nich, że nápisali ten dekret. *Inventum est, ut noua gibborum genera, nouis medicaminibus secarentur ac sanarentur, pellentes eos Episcopáli authoritate à caetu Christianorum,* to iest tych: *qui Domino*

suo

ſuo Imperatori rebellaſſent. I ták Hiſtorye ſwiádczą, że Karolá wielkiego Fámilia, niczym bárdźiey tronu ſwego nie wſpieráłá, iáko powágą Biskupow; dla tego Ludwik IV. ſpráwił to in Concilio Ingielmenſi, że Biskupi wyklęli tych, ktorzy im niechćieli obedire. O toż ſamo prośił u Pápieżá Henryk III. Francuski y Polski Krol. Dla tego Concilium Generale octavum te ma słowá - *Ita honorentur Epiſcopi, ut fiduciam habeant, arguere ſtratagos multoties, & alios Principes, atq; omnem ſæculi dignitatem, cum iniuſtum & irrationabile agere quid illos inuenerint.* Apposite do tegoż służy to, co piſze Błogosłáwiony Fulbertus Biskup Kárnoteński *Epiſtola* 21. *Defuncta eſt fortitudo Dionyſij, non comparet*

paret pietas Martini, tu quoq; dereliquisti nos S. Pater Hilari, qui olim unitatem Ecclesiæ S. Spiritûs gladio tuebaris. O derelicta! ò mæsta! ò desolata Galliarum Ecclesia! Bernard S. pisze do Biskupá Swesyońskiego y Opatá, czemu młodemu Krolowi Ludwikowi VII. pozwolili woynę podnieść przeciwko Hrábi Campaniæ w te słowá: *quomodo non dicam tractatis ea sed vel interestis consilijs tam malignis? quidquid enim mali factum, meritò non Regi iuueni, sed vobis Consiliarijs senibus imputatur. Petrus Blesensis, Archidiaconus Batensis in Anglia*, do Krolá Henryká wtorego te pisze słowá: *Epistolâ ımâ. Non illud Magnificentiæ Vestræ sit oneri, si vsq; in Personam Vestrã in aliqua Epistolarum mearum stylus*

lus devotæ correptionis euaserit; Nam totum illud dictauit affectio, æmulor enim vos Dei æmulatione, sitiens salutem Vestram in Christi vulneribus, & in charitate non fi-cta. Iwo Karnoteński Biskup to pisze do Krola Francuskiego *Epist:* 102. *Quoniam Diuina præcedente gratia de stercore pauper, usq; ad so-lium Principum per manum Vestrã eleuatus sum, fateor me post Domi-num cuncta vobis debere, quæ Ve-stro congruunt honori & saluti, sed quia exasperatus propter salubres ad monitiones, quas Serenitati Vestræ ex summa charitate & fidelitate di-rexi, me diffiduciâstis, vt odium per decennium sustineã.* Saxo Gma-matyk pisze, że Wilhelm Roskil-denski w Daniey Biskup Swenona Krola nieprzypuśćił do Kośćiołá zá

pewny

pewny exces podobny Teodozyuſzowemu, áż Krol muśiáł ſatisfakcyą dáć iniuriatis & pænitere. Tymy słowy konkluduie: *Quippe Rex non ſolùm Sacerdotem in eodẽ amicitiæ gradu habuit, ſed etiam maioribus incrementis dignitatis donauit.* Rychardus Krol Angielski; ktorego zwano ſtráchem pogańskim, z Biskupami zaśiádaiąc (iáko piſze Matthæus Pariſienſis) mawiáł konfidentom do ucha: *ſi ſcirent quomodo eos ob reuerentiã Dei timeo, & quàm inuitè offenderim illos, ipſi me conculcarent.* Ale my ſię wrocmy trochę ad orientẽ, gdźie S. Chryzoſtom zoſtáwſzy Arcybiskupem, á widząc słábość Ceſarskich woysk, wybrał ſię áż ku Dunáiu do Gottow, pokázáł im, ich nieſprawiedliwość w zá-

czyna-

czynániu woyny. y ták poskromił Aryánow, y powágą Boską zwyćiężył, zá co Ceſarz z ludem wſzytkim wyſzedł przećiwko niemu, dźiękuiąc zá konſerwácyą y zá interpozycyą. Methodiuſz z Cyryllem náwroćili ná wiárę wielkiego ná ten czás Kroló, ktory pánowáłWęgrom w Morawie, w Auſtriey Czechom, y rządźił páńſtwá ſwoie według rady dwoch Biskupow: gdy záś Syn iego niechćiáł słucháć rády Biskupiey, y owſzem nápomnienie wziąwſzy zá urázę, iednego z Biskupow zábił; Sprawiedliwym ſądem Boskim wpádł w ſzáleńſtwo, z Belgradu ſtolice ſwoiey uciekł, á Kroleſtwo iego Pápież podźielił. Fráncuskie, Hiſzpáńskie, Angielskie, Duńskie, Niemieckie, Polskie, że zárász z

wiárą

wiárą S. gdy przyſzli Biskupi do tych Kroleſtw, Krolowie y Xiążętá ich, nie tylko im pozwolili direkcyą ſumnięniá ſwoiego, ále záráz pierwſze mieyſcá w Senátách, w Parlamentách, *cum libertate dicendi & contradicendi*, oſádźili, *Principes Regni ut Patres, ut Ministros Dei, ut custodes legum & vindices, ut justitiæ præsides, afflictorum patronos*, ták dalece: że ſámi Monárchowie tymi honorámi, ktore czynili Biskupom, dáwáli przykład poddánym ſwoim do oddániá powinney weneracyey, do słuchániá práwdy z uſt Biskupich pochodzącey, bo wiedźieli, że Miniſtri Dei, choćiáż ſię mogą iednemu y drugiemu Monárſze náprzykrzyć, práwdy słucháć niechcącemu, wſzyſtkim iednák mieli być náder pożytecz-

teczni,*parãdo vias Dño, & plebẽ perfectã*, uczą posłuszẽstwa, poczćiwośći, gromiąc postępki złe, wynosząc cnotę, błogosłáwieństwá Boskie śćiągáiąc, Krolom sámym przypomináiąc, co powinńi Krolowi nád Krolmi, iáko mediatorowie między Pánem y poddánymi. Te wszystkie rzeczy że Hystorye nápełniły, ia dla prędkośći przedsięwźięćiá mego, przypomnię ieszcze iednego Francuskiego Biskupá, ktory widząc niesłuszny Dekret Krolewski w pewney okázyey, wyszedł z rády, Krol go kázáł gwáłtem wźiąć, y z drugiemi Biskupami u stołu posádźić, á gdy mu Krol potráwę podáwáł ná tálerzu, przyiąć iey niechćiáł, mowiąc; z tey ręki ieść nie będźie Sługá Boży, ktorá podpisáłá dekret niespráwiedliwy przećiwko

wko Bogu y bliźniemu, á kiedy Krol obiecáł ten dekret zkáſſowáć, ná ten czás Biskup z innemi Biskupámi weſelſzy zoſtáł; dźiękowáli iednemu, że to mowil y czynił, co oni nieśmieli, lubo powinni. Na. zaiutrz Swiątobliwá Krolowá proſząc ná ſwoy obiád tegoż Biskupá zá pierwſzą potráwę rękámi ſwoiemi przyniosłá mu on dekret wczoráyſzy ná miśie, Krolewską zdrápány reką. A gdy ſię nad Polską rekolliguiemy Hiſtoryą iáko tám wiele dobrego Pánu y Oyczyznie z tey powagi, ktorą Biskupi mieli záwſze, y maią, przybyło; iáko y Monárchowie Polſcy moderowáli ſwoie gniewy y páſſye zá interpozycyą Biskupow, iáko wiele ſwobod przybyło Domom y Fámiliom, á potym y narodowi cáłemu, ná in-

ſtáncyą Biskupow, ktorych ochotnie słucháli Monárchowie; iáko wiele rázy Biskupi ſálwowáli prowincye, kiedy ſię ná ſzkodliwych Rzeczypoſpolitey tráktátách niechćieli podpiſowáć. Iáko S. Stániſłáw wielki Biskup ſmierćią zápieczętowáł, kárząc wyſtępki, y okrućieńſtwo Bolesłáwowe; iáko Iákub Arcybiskup, gdy Monárchá Polski niewinnych bráći ſwoich obległ, woyská ná nich ſprowádzáł, do obozu Monárchy przyiácháwſzy, odwodźił od rozlaniá krwie bráterskiey, á gdy upornego záſtáł, wyklął go; czym obleżeńcy ſerce wźiąwſzy zwyćieżyli Monárchę niezwyćiężonego, iedną wyćieczką, zá ktorego uſtąpieniem wroćił ſię pożądány pokoy miedzy Bráćią. Iáko Oleśnicki Biskup Krákowski

prze-

przemogł ſtátecznośćią ſwoią, że Litwá zá fákcyą Zygmuntá Ceſárzá od Polski nie odpádłá. Przypomńieć Elekcye, Rokoſze, iáko w publicznych rozruchách Oycowsko Biskupi ſtáwáli; iáko w oſtátniey domowey woynie iedni przy Pánu uſtáwicznie ieźdźili, mityguiąc animum iego, drudzy liſtámi przez ſpowiednikow, przez exhorty y modlitwy, rzeczy do ſubmiſſyey ku Máieſtátowi prowádźili, iáko pod Pálczynem gdy iuż iuż w pąráćie ſtáły *fraterna cominus arma*, Kuiáwski Biskup iáko Moyżeſz iáki trzymáł ręce Páńskie, á kiedy Pan uniesiony áfektem, zdáł ſię repellere intercedentem oſtrą odpowiedźią Episcopus, *in Apoſtolico ſpiritu* odpowiedźiáł: *ignita eloquia tua Domine, & ſervus tuus non dilexit*

ea, ukłonił śię y wyszedł. Pán w momenćie recollectus Biskupá reuocauit, od krwi *abstinuit*, & *armistitio minæ sæui cecidere belli*. Nie dobrze śię ná rzeczách znáią, ktorzy rozumieią, że authoritas Biskupow w Polszcze, gravis est publico: Tá propozycyá z Heretykami do Polski przyszłá lubo nie ze wszystkiemi (iáko pisze Stárowolski) gdy Dyssydenći przyszli do Krzysztofá Rádziwiłá nie Katoliká, y reprezentowali mu, żeby pro incremento wiáry ich, obráć zá Krolá Xiążęćiá iákiego z Niemiec Dyssydentá; odpowiedźiał: PP. Bráćiá szukáymy securitatem wiáry nászey oráz y wolnośći, bo incrementá od Bogá; nigdźie nie może bydź securior wiárá nászá iáko pod Krolem Kátolikiem, gdy śię przyśięgą

obo-

obowiąże, nie dáć iey krzywdy czynić, tákże y wolnośći, ktoráby pewnie zginełá pod Krolem wiáry náſzey. Wiećie iáko my świeccy ludźie reſpektámi Fámilyi, niedorosłych dźieći unośiemy, práwdy nie muśiemy mowić, chcąc ſię podobáć Panuiącym. W kátolickiey záś wierze ieſt Pápież, ſą Biskupi, ktorzy bez reſpektow ſmiele nápomináią z powágą y uniżonośćią iáko od Bogá posłáni, ná co ſię Miniſtrowie náśi nie zdobędą. Ná tę iednák propozycyą iuż przedemną Łubiński odpiſał, y pokazał, że takowey propozycyey Autores z Fámiliámi ſwymi zginęli, á w náſzych oczách bez potomſtwá zſzedł co ią był wskrześił. Vczył tey náuki w Węgrzech Bodzácki, á w Czechách Hus, w Angliey Wilklew, Kálwin

we Fráncyey,Luter w Niemczech, to tylko wskoráli, że Turcy posiedli Węgry, Heretycy zginęli, á Biskupi Biskupámi. Leopoldus Imus Swiątobliwym przykłádem záſtárzáłe práwá odnowił nie dáwnym slubem, y przyznáie ſubmiſſyą Kroleſtwá Węgierskie°, przez S. Stefáná uczynioną Náyświętſzey PANNIE. W Angliey choćiaż hæreſis wſzyſtko opánowáłá, á przećie Biskupi, lubo tylko ſpectrá práwdźiwych Biskupow Principátum in Regno tenent. w Czechách *pro Patribus nati ſunt filij*; w Niemczech niektorzy ſuppreſſi, ále ci co ſą, *etiam ante Sereniſſimos, primatū tenent*, owo zgołá, iáko człowiek nie może ſię człowiekiem názwáć, ieżeli ćiáłem duſzá nie kieruie, ták corpus politicum, gdy ſię oddźieli à

li *à spirituali, cadauer est*; tey nas prawdy nie tylko wſzyſtkie wieki uczą, ále pogánow przykłády. Turcy ſámi áni woyny, áńi pokoiu, áni żádney rzeczy wielkiey nie záczynáią, bez rády y podpiſu Muftego. Tátárowie y ich Krolowie pendent od tego, ktoremu dáią imie Boskie, antiquus dierum, ktorego ſię Synámi piſzą. Wielki Monárcha Syam, y wſzyſtkie támeczne áż po ſáme Chine Kroleſtwá, nic nie czynią bez ſwoich Bonſow. Chiński Monárchá lubo ſię ma ſám zá Duchownego przez Matematyczne náuki, y obſerwáncye, máiąc uſtáwiczną korreſpondencyą z Słońcē, Mieśiącem, y Gwiázdámi, przećież *à gubernio politico Clerum ſuum* nie exkluduie. Dopieroż w Afryce wielki Monárchá Ioannes Presbiter

ktory ſię wprzod Kápłánem, niż Monárchą piſze, ále iuż czás do Konkluzyey.

PARAGRAF X.

Konkluzyá wzwyż miánowánego Tráktátu.

KOnkluduiemy ten Tráktát słowy Przedwieczney Prawdy, według Ewángeliey Swiętey, *ſimile eſt Regnum Cælorum grano ſinapis*, podobne ieſt Kroleſtwo Niebieskie żiárnu gorczycznemu, ktore ieſt náymnieyſze ze wſzyſtkych náſion, ále w rzucone w żiemię, gdy wyrośnie ſtáie ſię więkſzym nád wſzyſtkie leguminy, y obroći ſię w drzewo, ná ktorego gáłęźiách ſpoczywá ptaſtwo. Niech że tu nie zárzucá Heretyk żáden, że zá

że zá czáſow Chryſtuſowych y Apoſtolskich przez trzyſtá lat od początku Kośćiolá żáden Pápież, żáden Biskup nie pokázowáł mocy in temporalibus, nie miáł ták wielkich poſſeſſyi, nie wdáwał ſię w rządy Monárchow, bo ieſzcze Kośćioł S. był ziárnkiem, w źiemi głębokiey pokory wrzuconym, ieſzcze po nim deptáno, ieſzcze krwią Męczennikow SS. to náſienie polewáno; ále iáko źiárnko gorczyczne zámyká w ſobie to wſzyſtko, tę moc, tę cnotę, ktorą zá czáſem pokáże; ták Kośćioł S. ná ten czás nie był mnieyſzemi od Boga udárowány przywileiámi niżeli Synágogá Zydowská, ktora nie tylko w Prorokách y Kápłánách Krolom rády dodáwáłá, y w rządy ſię ich doczeſne wdáwałá, ále potym ſámá

w Ar-

w Arcykápłánách ſwoich, iáko ſię wyżey pokázáło rozkáżywáłá národom. Podzmyſz dáley iáko ſię Chryſtuſowe słowá ſpráwdźiły: I-záliż nie wyroslo to źiarno gorczyczne w drzewo, ná ktorym wſchodniego y záchodniego Páńſtwá Rzymskiego ſpoczywáły Orły, ná radách iák ná gáłęźie ućiekáły ſię do te° Kośćiołá Krolewskie y Xiążęće Orły, ſzły pod ćień tego drzewá Angielskie, Duńskie, Szwedzkie Lwy, tym drzewem ná Krzyż złożonym Węgierskie wſpieráło ſię Kroleſtwo. Ci to ſą volucres Cæli Náywyżśi Monárchowie, ktorzy ták wyſoko látáiąc, skoro tylko do tego drzewá gorczyczne° przylecą, wierżchałkowi ſię iego uniżáią, kontentuiąc ſię gáłęźiámi poboczn ymi. Ztwierdzoná ieſt tá prawda

wdá Chrystusowá rzeczą sámą, kiedy uználi Monárchowie, ktorych sercá w ręku są Boskich, iż *servire DEO regnare est*; kontentowáli się tytułem synowskim od wiekow, tytuł Oycowski od Pápieżá począwszy dáią Sukcessorom Apostolskim *Principibus Ecclesiæ Episcopis*; á ktoryż Oćiec nie wglądá w rządy Synowskie, ile kiedy utráćiwsze postrzeże. Izáliż się nie sprawdźiło co do Kośćiołá Bożego rzeczono *Reges erunt nutritij tui*, kiedy Krolowie Páństwá y Krolestwá swoie oddáwáli Kośćiołowi. W stárym Testámenćie Synágogá zwáłá się Regnum Propheticum, gdźie Krolowie z Prorokámi rządźili narodámi. Kośćioł S. nowe° Testámentu *Regnum Sacerdotale*, *Regnum Cælorum* że do niego náleżą

leżą primo loco ći, ktorzy maią claves Regni Cælorum. Wszyscy Kátolicy przyznaią że Oćiec S. przez się iest głową Kośćiołá S. do ktorego *propter communionem characteris & participationem potestatis* náleżą Biskupi. Monárchá żáden (wyiąwszy Heretyckich) muszą bydź tego Kośćiołá ktory iest zbudowány *in similitudinem Corporis Christi* práwymi rękámi, y ták o inszych władzách doczesnych. A ktoż widźiáł, żeby kiedy rzekłá ręká, że głowá do mnie nie należy, w moie ákcye wdáwáć się nie powinna, kiedy w rzeczy sámey constát że duchy przez ktore ręka zdáie się zdolną do operácyey; y przez ktore regulariter porządnie obrot swoy prowádźi od głowy są, bo ręká bez głowy błądźi. Ieżeli Oycostwo

Kośćiel-

Kośćielne ieſt przy Duchowieńſtwie,á Synoſtwo przy włádzy Monárchow doczeſney, iákże według tego co ſię wyżey pokázáło, nie będźie ſię godźiło Oycu, lubo w látá lubo w poſtępki nie doyzrzałe° ſyná wźiąć zá ręke y ná drogę dobrą náprowádźić, & providere żeby doczeſná ſubſtáncyá iego, wniwecz ſię nie obracáłá. Potym nigdy ſię rzeczy y Iuriſdykcye bárdźiey nie pokázuią, iáko ie gdy przy śmierći skłádámy; ktoryż Monárchá doczeſny przy zgonie ſwoim nie ſpráwuie ſię z rządow ſwoich Kápłanowi, Páſterzowi? ktoryż nie przyznáwá błądow ſwoich ieżeli iákie popełnił? ktoryż nie życzy żeby był nie żył y nie pánowáł bez Kápłáná, kiedy umieráć beż niego nie może? iáko záráz obiecuie Kápłánowi z

Záche-

Zácheuſzem, ieżelim kogo ukrzywdźił reddo quadruplum, iáko w oſtátku Teſtámentámi ſwymi obowięzuie potomſtwo áby żyli w iedności y posłuſzeńſtwie Kośćiołá S. Iáko w Ewangeliey Chryſtus gdy in temporálibus záydą niechęći, káże w przod ſzukáć świeckiey władzy do medyácyey, do reſttytucyey, á kiedy to wſzyſtko nie pomoże, dopiero dic Eccleſiæ, oſtátniá áppellácyá do Duchowieńſtwá w ktorym władzá Chryſtuſowa Arcykápłáńská, oráz y Krolewská, bo Chryſtus nie tylko był Kápłánem Kapłánow, ále y Krolem Krolow, *non humano iure à populu oblato*, ále *Divino quod eſt Creatoris in Creaturas*. Co ſię mowiło wſzyſtko in eo ſenſu ſię y probowáło że nay-

wyż-

wyżſze Krolow y Monarchow w doczeſności práwá w ten czás tylko poczynáią náleżeć do Duchowieńſtwá, kiedy *grauiter periclitantur cũ ſalute populorum* ták iáko zdrowie náſze in tantùm do Doktorskiey náleży iuriſdykcyey, in quantum poczyná ſię pſowáć, potrzebuie lekárſtwá y porátowániá. Ieżeli záś Duchowieńſtwu godźi ſię in temporalibus mieć attẽdencyą nád cudzymi rządami, czemuż ſię nie ma godźić wźiąc ná ſię część iáką rządow doczeſnych, kiedy z nimi potykáli Ceſárze, Krolowie, y o to ſáme prośiły Narody, iáko ſie wyżey dowiodło. Nie dla tego Doktor mieć nie powinien zdrowiá właſnego, że ſię cudzym częſtokroć opieká. Prawdá że były czáſy, kiedy Pápieże y Biskupi ućiekáli od rządow, od máiętnośći y

Prowincyi, iáko Chryzostom S. y inni Oycowie SS. nárzekáli ná tákowe hoynośći, ále Monárchowie od Vasallow swoich zawiedźieni, dáwáli Kośćiołowi gubernium nád Prowincyámi, y pográniczne Páństwá committebant fidei onych, miánowićie kiedy Monárchowie nie záwsze dufáiąc rządom Synow swoich część iáką dźiedźictwá Kośćiołowi oddáwáli *pro Gloria Dei, & in casum* utráty synowskiey, praevaluit w Duchowieństwie charitas przećiwko Monárchom, y Národom, y ludźiom ubogim, iáko się to wyżey wywiodło. Ták według niezdolnych śił, pámięći y rozumu mego uczyniwszy dosyć rozkázániu W. K. Mśći. y nie porownánemu iego rozsądkowi, á co náywiększá iest, *Regali pietati submitto* to, cokol-

cokolwiek *S. Romana Ecclesia approbauit ex dictamine Spiritus S.* cokolwiek Monarchowie sæculorum tractu przyięli, lubo *frendente & viscera sua corrodente hæreticâ invidiâ*, mowiąc: z wielkim y Swiątobliwym Biskupem Frisinge, iż poniewaź constat, że SS. Krolowie y Monárchowie osob swoich y Krolestw od Duchowieństwá bráli protekcye, Prowincye y poddánych onym oddáwáli. Z drugiey strony SS. Pápieżowie, y Biskupi miraculis clari wszystko to przyimowáli nie z ambicyey, áni *ex fastu, sed ex charitate gloriæ Dei & populorum salute*, toć trudno z Heretykami *resistere Spiritui Sãcto.* Izalibyśmy byli widźieli ták nieszczęśliwe czásy, z ktorych się tylko sámo piekło cieszy, gdyby bylá inconcussa tá zostáłá veritas, o ktorey się tu pi-

ſáło. Izalibyſmy byli widźieli *fraterna cominus arma* w Chrześći áńſtwie, gdyby obſerwowáno *imperium ſummi Sacerdotis*. Doyzrzáły przed Chrześćiáńſtwem wſchodnie południowe pogáńſtwá, *deponebant mutua Principes odia*, á bráli ſię *ad arma pro gloria Crucis*: tám Konrádowie Ceſárze, tám SS. Ludwikowie Fráncuſcy, niezwyciężeni Rychárdowie Angielſcy, Sebáſtyánowie Portugalſcy, Andrzeiowie Krolowie Węgierſcy ſzli, y nie raz tryumfowáli, kedy Vicárius Regis Regum pokázowáł drogę y ordynowáł. *Tantum valebat Sacerdotis Imperium* że Kálifá Egyptski do ktorego S. Fránciſzek przyſzedł był ná męczeńſtwo, nietylko Korony ktorey ſzukáł tam nie ználázł, ále Synowską práwie weneracyą w pogáńinie, ktory powie-
dźiáł

dźiáł: że Chrześćiánie będąc posłusznemi Duchowieństwu, mogą świát wszystek pogáński wywroćić, iáko to w expedycyách ták gestych przećiwko pogáństwu rzeczą sámą pokázáło się. Iáko záś inimicus hominum hæretica zizania pośiáł, iáko Kálwin y Luter błędy Pelagiuszow wskrześił, ták od stu piąćiudźieśiąt lát krew się tylko Chrześciáńská leie, poddáni ná Pánow powstáią, dla tego podobno, że Pánowie iedni rzeczą sámą powstáli, drudzy opinione przećiwko temu, ktory trzyma mieysce Regis Regū, y ci co się głowámi Kośćiołá Bożego czynili, to tylko wskoráli, że kárki swoie potym náchylone widźieli sub furorem poddánych swoich. O iák nie wzruszoná práwdá iest, że *seruire Deo Regnare est.* Ale

wrácáiąc śię ieſzcże do przedśię wziętey rzeczy, mowię: że dobrego Chrześćianiná muſzą śię zgorſzyć uſzy, kiedy słyſzą one słowá, że Ociec S. ieſt Cudzoźiemskim w Polſzcze Pánem, cożto ieſt inſzego mowić, tylko to, że do rządow Boskich nie należemy, do czyichże tedy? Nie mniey świątobliwy iáko mądry Pan y Krol náſz, przyznáie śię bydź Synem Kośćiołá Swiętego, poddánym Krolá nád Krolmi, przyznáie vicariám iego poteſtatem w Oycu Swiętym, oddał po ſzczęśliwey Koronácyey ſwoiey filiálem obedientiam: á słuſznáſz żeby śię ználásł w kroleſtwie tego Pána, ktoryby Námieſtniká Chryſtuſowego miał zá cudzoźiemskiego Páná? Przyznáieſz Polityku że Krol ieſt twoim Panem kto-

ktory ćiáłu twoiemu, y co ſię przy ćiele wiąże, ſubſtáncyey doczeſney pánuie ná dobro twoie, broniąc ćię od ſzwánkow; á ten nie będźie u ćiebie Panem tylko cudzoźiemskim, co ma moc nád duſzą twoią, co ma klucze w ręku ſwoich zbáwieniá twoiego, co ná mieyſcu zbáwićiela záſiádá, ktory cię wpiſáł w liczbę przyſpoſobionych Synow Boskich y Bráći ſámego Chryſtuſá, ktory ćię per Euangelium genuit: á ieżeli duſzá twoiá iáko powinná, ábyś nie był animalis homo, ieſt rządcą y Pánem twoim; Iákoż ten będźie cudzoźiemskim u ćiebie Pánem, ktory ieſt nie przez Elekcyą twoię, ále przez rozkázánie Boskie oſádzony zwierzchnośćią nád duſzą twoią y zbáwieniē, ile kiedy ná dobro twoie y ná to

żebyć był Oycem, niepotrzebuie
od ćiebie podátkow y kontrybucyi
żádnych, ále tylko posłuſzeńſtwá
chrześćiáńskiego, życzyć wſzy-
ſtkiego dobrego, życzy Królá łáská-
wego, pokoiu ſtátecznego, y co
kolwiek Bog zwykł dawáć wybrá-
nym ſwoim, błogosłáwi, y ſtárá ſię,
żebyś ſzwánku ná duſzy y ćiele nie
odniosł, żebyś dźiedźictwá wie-
cznego nie ſtráćił, nie má w tym
intereſſu włásnego, zá coż go maſz
zá cudzego, kiedy go Bog chćiał
mieć twoim, duſzy y zbáwienia
twego Monárchą, chybá to, że o
duſzę niedbaſz, ále tylko o ćiáło, y
o to, co ćiáłu náleży; y z tąd do Ka-
tegoryey Duchowney należeć nie
chceſz, co ieżeli dobrze czyniſz zá
wczaſu uważ, bo do tey kondycyey,
do ktorey ſię bierzeſz nie należy
tylko

tylko Epicureus, álbo ći, *quibus non est intellectus.* Tandem ieżeli y w tym miáłby ieſzcze kto wątpliwość, ktorą ćiż Heretycy wzniećili, iáko to Thomás Valdenſis y drudzy: náwet ſam Origenes y Bernardyn declamatione, że Klerycy nie powinni trzymáć dobr dziedźicznych, ták iáko Lewitowie nie mieli ſortem miedzy pokoleniámi Izráelskiemi, ále ſám Bog był ich ſors & pars hæreditatis, ponieważ ná dzieśięćinách byli fundowani ktore ſámemu Bogu náleżały. Odpowiedam, y teraz *Iure Diuino, Ecclesiastico, & humano* ná dzieśięćinách náybárdźiey funduie ſię ſors Duchowieńſtwa, ále żeby nie mogli mieć pártem terræ procz tego, z tychże Lewitow probuie ſię, ktorych *Clero opponunt aduerſarij,*

Numero: 35. dicitur. Roskáż Synom Izráelskim, áby dáli Lewitom ſwoich włáſnych poſſeſſyi do mięſzkániá, á te Miáſtá máią bydź z przedmieśćiámi ná tyśiąc krokow od murow leżącemi: co Iozue do exekucyey przywiodł, y ták czterdźieśći miáſt mieli ſámi Lewitowie, chociaż ich y z máluśkimi dziećmi było dwádzieśćiá y dwá tyśięcy, á świeckich Zydow ſtokroć ſto tyśięcy trzy tyśiące pięćſet ſześćdźieśiąt, toć Lewitow ſześćdźieśiątá część byłá cáłego Izráelá procz dźieći, ktorych nie w piſowáno tylko we dwudźieſtu lát, á przećie czterdźieśći Miáſt mieli. Potym Krol mowi do Kápłáná Abiátará, idź do folwárku twego. Hieremiáſz był kápłán, á przećie ſwiádczy że miáł folwárk ktory był

ſtryie-

ſtryiecznego ſwego. W dźieiách Apoſtolskich czytámy,że Bárnabás Lewitá przedáł ſwoię rolą. Więcey tedy iedno pokolenie Lewiego miáło dobr dźiedźicznych, niżeli ktore inſze ze dwunáſtu pokoleniá; toć tedy Kápłáni mogą mieć y dźiedźiczne dobrá ſwoie. W nowym teſtámenćie, ktory miáł figurę ſwoię w ſtárym toż ſię dźiáło, iáko patet ex Hiſtorijs. Apoſtoł káże obieráć ná Biskupſtwo człowieka ktory rád gośćiom, ktory domē ſwoim dobrze rządźi, ktory ma posłuſznych Synow. I zá czáſow Apoſtołá Philemon Biskup miáł sługę, y był bogáty, co poznáć z liſtu tego Apoſtołá, iáko Hieronymus y Anſelmus ſwiádczy. Euzebiuſz piſze Lib: 3tio że pokrewni Chryſtuſowi mieli dźiedźiczne

ſwoie

ſwoie lubo máłe kondycye, á prze-
ćie byli *Eccleſiæ duces*, *id eſt Epi-
ſcopi*. Ambroży S. gdy Aryáni przez
inſtancyą Ceſárską prośili go o ie-
den Kośćioł, odpowiedźiáł, że wo-
li im dáć dźiedźiczny ſwoy fol-
wárk, niż Kośćioł. Quadrageſim⁹
Canon Apoſtolicus pozwála, áby Bi-
skup umieráiąc diſponowáł dźie-
dźictwem ſwoim, ále nie Kośćiel-
nym. Ale rzeczesz że Chryſtus po-
wiedźiáł: *vende omnia & da pau-
peribus*, Kośćioł S. ták to tłumá-
czy: że to ieſt *conſilium perfectio-
nis, non verò præceptum Domini*,
ktore Conſilium Zakonnici
do tych czás ſequun-
tur.

Pro

Proe